

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ
КАТЕДРА ПО ИСПАНИСТИКА И ПОРТУГАЛИСТИКА

С Т А Н О В И Щ Е

на проф. дфн Иван Вълчев Кънчев

Относно дисертацията на Искра Манолова Добрева, *Панбалкански заемки в сефарадския език (морфосинтактични структури)*, С. 2016 г., за присъждане на образователната и научна степен *доктор* по проф. направление 2.1.Филология, научна специалност 05.04.21. Романски езици (историческа граматика на испанския език)

Дисертационният труд на Искра Добрева съответства на темата и на свързаните с нея цели и задачи, залегнали в работния план, утвърден от ФС на ФКНФ (Протокол № 10 от 31.05.2011 г).

Изследваната тема се вписва в съвременното балканско езикознание като осъзната необходимост от предоставяне на обективни отговори на редица въпроси, отминавани преднамерено или несъзнателно, както от страна на балкановеди, така и от страна на испанисти. От двете страни частично се разглежда езикът и културната традиция на балканските сефаради: като архаичен елемент, съхранен във Пиринейте, или като привнесен и чужд на балканския езиков съюз. Частичен характер имаха и изследванията на самия говор, наречен от носителите му *джудезмо*, с предпочитание към фонетичното и лексикалното равнище, но и в тези разработки липсва балканското ареално въздействие („основен фактор за реактивизиране в джудезмо на разглежданите испански структури” Добрева), както и на възникналите под негово въздействие *промени* (диахрония) и *функции* (синхрония) на езика джудезмо. Рецензираната дисертация на Искра Добрева *преодолява* частичните подходи от ХХ в. като поставя обекта на своето изследване в неговия непосредствен, макар и краткотраен, балкански ареален контекст и същевременно *надгражда* предходните разработки - също частични по обем и теми - със собствен принос за семантиката, структурата и функцията на морфосинтактичното равнище. В това отношение, трудът на Добрева е съпоставим, по заглавие и съдържание, с изследването на Борис Парашкевов, *Немски елементи в говора на банатските българи* (2007). Винаги съм изпитвал дълбоко уважение, примесено с чувство на възхищение, към аналозиите между двете изстрадали общности -

балканските евреи и банатските българи: без вина отчуждени от своите домове, но съхранили език и народност в хармония и солидарност със съдбата на своите съседи.

Дисертацията на Искра Добрева се характеризира с *приемственост* и *развитие*, до степен на *надграждане* в лингвистичната традиция. както сефарадска, така и балканска.

От друга страна, обективната критика следва да ѝ отреди, надявам се, водещо начало в балканистиката за обосноваването на критериите (наличие на непосредствен езиков контакт и на ареално въздействие) да включи джудезмо в балканския езиков съюз, без да обезсилва историческите връзки с испанския език.

Интердисциплинарният подход не отрича, а допълва традиционните описателни методи и придобива статут на универсален модел, какъвто намери и продължава да разчита на научно приложение при сходни на балканите езикови реалности.

Панбалканските елементи в джудезмо доказват, че езиковите заемки (предлози и предложни конструкции -именни и глаголни-, деривативни морфологични средства, префикси, суфикси, реактивиране на испански граматични категории, съгласуване на времената, изпадане от употреба на определени конюнктивни форми, функция на удвоеното допълнение и на двойното отрицание, наличие на аналитични и синтетични форми на инфинитива в джудезмо и в балканските езици, влияние на иврит и др.) са израз на осъзната необходимост, т.е. на езикова свобода (Хегел), от страна на говорещите, за опознаване на извънезиковата реалност и за общуване в диалог. Тези заемки се превръщат в емпирично (сигурно) познание, което започва като иновация, за да се превърне в традиция с историческо измерение.

Езикът постоянно се променя, защото не е изграден: *la lengua cambia porque no está hecha* (Coseriu). Безкрайната вселена обуславя езиковата промяна: джудезмо ще загуби своята познавателна и комуникативна функция (ще отмре), когато престане да се променя. Неговите носители ще си послужат, по необходимост, с възможностите на друг език.

Дисертацията предоставя възможности за бъдещи изследвания, т.е. от конкретно изследване е превърната в перспектива. Тази структура на труда е следствие от многостранната подготовка на дисертантката: от една страна е познанието ѝ за социалното и историческото измерение на емпиричния материал (за джудезмо, взет в неговото индивидуално равнище под формата на *текст*), а от друга – са теоретичната основа и умението да съчетава и прилага различни методологични модели към избрания обект, независимо от неговата сложност и противоречивост.

За достоверността на личните мнения, включени в становището като оценки за приносите на дисертацията и за подготовката на авторката ѝ, свидетелствам в качеството на научен ръководител.

В заключение, предлагам на почитаемите членове на научното жури да присъдят на Искра Манолова Добрева образователната и научна степен *доктор* по професионално направление 2.1.Филология, научна специалност 05.04.21 Романски езици (историческа граматика на испанския език).

Подпис

проф. дфн Иван Вълчев Кънчев

гр. София, 01.07.2016 г.